

Pregled dogajanj na področju družbene odgovornosti v Evropski uniji

Meta Štoka Debevec

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Povzetek: Družbena odgovornost na ravni Evropske unije ostaja aktualna in še pridobiva pomembnost. Aktivnosti so številne tudi v državah članicah, ki iščejo nove načine spodbujanja in uveljavljanja družbene odgovornosti kot prispevka k trajnostnemu razvoju. Prispevek so prikazuje glavne akterje na nivoju evropske unije in njihove poglobljene aktivnosti v 2007. letu. Prikazuje rezultate raziskav in načrte za nove raziskave. Omenja pretekle in napovedane nove dogodke, prikazuje primere dobre prakse treh držav.

Ključne besede: Družbena odgovornost podjetij, Evropska unija, Slovenija

Overview of processes concerning social responsibility in European Union

Abstract: Social responsibility remains crucial; it is even gaining importance in European Union. There are many activities in many member states that seek new forms to encourage and implement social responsibility as a contribution to sustainable development. Contribution presents main actors at the EU level and their main activities in 2007. It summarizes research results and new research plans. It mentions the past and the foreseen new events, and briefs good case of three countries.

Key words: Corporate social responsibility, European Union, Slovenia

1 Uvod

Družbena odgovornost podjetij, ki po najpogostejše uporabljani definiciji na ravni EU, pomeni koncept prostovoljnega vključevanja skrbi za deležnike in odnosov z njimi, v poslovno politiko podjetij, še naprej pridobiva na veljavi. Z deležniki so po tej definiciji mišljeni:

- zaposleni, ki jim je treba zagotavljati zdravo in varno delovno okolje, dostojne pogoje in plačilo za delo, spoštovati njihove pravice, obveznosti in potrebe, tudi ko gre za usklajevanje družinskega in delovnega življenja,
- potrošniki, ki zahtevajo vse več podatkov o izvoru in kvaliteti blaga in so pogosto spodbujevalci družbene odgovornosti podjetij,
- dobavitelji, od katerih podjetja zahtevajo transparenten in pošten odnos in so jim ga dolžna vračati, in ne nazadnje
- narava, ki vse bolj opozarja na dosedanje izkoriščanje in neustrezno ravnanje z njenimi viri.

Seveda pa ne gre zanemariti tudi okolja kot družbene skupnosti, v katerih podjetja delujejo in izkoriščajo pogoje, ki jim jih nudijo in ki upravičeno pričakujejo vračilo in vlaganje v nadaljnji razvoj.

Družbena odgovornost podjetij po zatrditvi vodilnih predstavnikov Evropske unije ohranja pomembno mesto v Socialni agendi tudi v letošnjem letu.

Pri konceptu družbene odgovornosti gre za tolikšno širino, da vseh aktivnosti enostavno ni mogoče pregledno predstaviti na enem mestu. V nadaljevanju zato predstavljamo le nekaj ključnih aktivnosti pomembnejših institucij ter prikazujemo nekaj izsledkov raziskav ter pregled nekaterih preteklih in predvidenih dogodkov. Prikazujemo tudi nekaj primerov dobre prakse pri politiki držav članic.

2 Glavni nosilci aktivnosti

Na ravni EU se s področjem družbene odgovornosti ukvarja kar nekaj institucij, veliko pa je tudi zasebnih iniciativ.

2.1 Institucije EU

Evropska komisija je v letu 2007 pripravila posebno **Sporočilo o družbeni odgovornosti Izvajanje partnerstva za rast in delovna mesta: Evropa naj postane center odličnosti za DOP.**

<http://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LcxUriServ.do?uri=COM:2006:0136:FIN:SL:HTML>

O vsebini poročila smo govorili že na konferenci IRDO 2007 in tudi o tem, da je izzvalo precejšnje reakcije zaradi vztrajanja Evropske komisije pri absolutni prostovoljnosti pri uvajanju DOP v podjetja. To je pomenilo precejšen odmik od prvotnih namer Evropske komisije, da bi vendar pripravila neko vsaj okvirno podlago za poenotenje ravnanja v državah članicah. Prav tako so večkrat povedali, da se s področjem ukvarjajo v več direktoratih, posebno pozornost pa mu posvečajo tudi komisariji.

Med direktorati, ki se ukvarjajo s tem področjem, je najbolj aktiven Direktorat za zaposlovanje in socialne zadeve s skupino nacionalnih predstavnikov za družbeno odgovornost, ki na neki način skrbi tudi za koordinacijo dela z ostalimi, to je; z Direktoratom za podjetništvo, kjer se posvečajo predvsem malim in srednjim podjetjem, Direktoratom za okolje, kjer je seveda poudarek na družbeno odgovornem ravnanju do okolja, in Direktoratom za trgovino, ki je dejaven pri promociji družbeno odgovornega odnosa do potrošnikov in dobaviteljev na nacionalni kot nam mednarodni ravni.

Od **evropskih komisarjev** sta posebej aktivna komisarja Vladimir Spidla in Ghunter Verheugen, ki sta se nedavno srečala s predstavniki podjetij, združenimi v Evropsko zvezo za DOP. Na sestanku so razpravljali o štirih prioritarnih vsebinah, in sicer klimatskih spremembah, potrebi po inovacijah in izobraževanju o DOP, o vprašanjih

DOP v finančnem sektorju in o DOP na globalni ravni ter vlogi, ki jo lahko ima EU pri razvoju. Udeleženci sestanka so podprli dosedanje politiko komisije ter predlagali večja vlaganja v raziskave o posledicah klimatskih sprememb in s tem povečanje kompetitivnosti EU. Predlagali so tudi sprejem določenih skupnih standardov DOP za uporabo v dobavni verigi, posvetili pa bi naj tudi več pozornosti rizikom nefinančne narave, povečali transparentnost v poročanju, uvedli pouk o družbeni odgovornosti na vseh ravneh, zlasti pa pri usposabljanju in učenju podjetništva. Koristno pa bi bilo tudi poenotiti merila za merjenje dosežkov na področju DOP.

Evropski parlament je obravnaval Poročilo komisije in v zvezi z njim sprejel **Resolucijo (P6 TA-2007-0062)**, v kateri je Evropski komisiji posredoval številne pripombe in jo pozval k premisleku o bolj zavezujočem dokumentu za spodbujanje družbene odgovornosti.

Ekonomsko socialni odbor, tripartitni organ na ravni EU, ki ga sestavljajo predstavniki socialnih partnerjev, to je delodajalcev delojemalcev in javnega interesa (nevladne organizacije), je k poročilu o družbeni odgovornosti sprejel stališče (**COS/244-CESE1576/2006 FR/WR/ss**), v katerem komisijo poziva, naj državam naroči, naj družbeno odgovornost vključijo v svoje razvojne programe. Predlagali so vzpostavitev portala, na katerem naj bi poročali o dobrih praksah. Portal naj bi povezal z nacionalnimi točkami OECD. Poziva pa tudi francosko predsedstvo, da sprejme pobude za razvoj DOP in predloge za zagotavljanje večje transparentnosti o dosežkih na področju. Komisija je socialne partnerje že pozvala k sodelovanju za vzpostavitev portala.

2.2 Nevladne institucije

CSR Europe, je ob podpori Evropske komisije skupaj z delodajalskima združenjema BUSINESSEUROPE in UEAPME v letu 2006 vzpostavila **Zvezo za družbeno odgovornost podjetij**. Le ta je med svoje naloge uvrstila promocijo zavesti o koristih DOP in nudenje pomoči podjetjem pri izmenjavi dobrih praks. V letu 2007 so vzpostavili 20 laboratorijev, povezanih z vsebinami s področja DOP. Zveza je o svojem delu v preteklem letu objavila poročilo, ki je dostopno na spletnih straneh zveze: <http://www.csreurope.org/pages/en/alliance.html>.

Na ravni EU delujejo številne druge evropske in svetovne organizacije, kot npr. Global Compact, Accountability in podobne, ki nudijo pomoč pri uvajanju družbene odgovornosti v poslovno politiko podjetij, instrumente za merjenje uspehov, kriterije za ocenjevanje na različnih področjih. Seznam je predolg, da bi ga navajali, dostopen pa je med drugim na spletnih straneh direktorata za zaposlovanje http://ec.europa.eu/employment_social/soc-dial/csr/index.htm.

3. Pregled dogajanja:

3.1 Delovanje v direktoratih evropske komisije

Skupina visokih predstavnikov za družbeno odgovornost podjetij pri **Direktoratu za zaposlovanje in socialne zadeve** se praviloma sestaja dvakrat letno, aktivno pa predstavniki direktorata, zadolženi za družbeno odgovornost, sodelujejo na različnih dogodkih, organiziranih na evropski ravni, kot so konference, seminarji delovne skupine, »tržnice« ipd. Na sestankih delovne skupine predstavljajo aktivnosti Evropske komisije, primere dobre prakse v posameznih državah, rezultati raziskav, sprejemajo načrte za bodoče delo. V 2008. letu naj bi se poleg spremljana dogajanja na različnih ravneh in v različnih institucijah EU posvetili predvsem predstavitvi in primerjavi primerov dobre prakse pri javnih politikah v državah članicah.

Direktorat za podjetništvo zaključuje v letu 2005 začetni projekt o širjenju DOP med malimi in srednjimi podjetji (Code to smart reality, ki se je izvajal tudi v Sloveniji v obliki usposabljanja podjetniških svetovalcev za razvoj družbene odgovornosti.- glej www.center-rcv.si). V letu 2008 bo financiral nov program pod naslovom »Odgovorna kompetitivnost«. Tudi tu gre za projekte, ki naj bi vključevali več deležnikov, delodajalska združenja, nevladne organizacije in sindikate, usmerjeni pa naj bi bili določen sektor znotraj proizvodnih dejavnosti.

V **direktoratu za trgovino** bodo pripravili dopolnitev sporočila komisije za leto 2006 v smeri predlogov, da naj EU pri pogajanjih o trgovinskih sporazumih vključuje tudi vprašanje DOP.

V **Direktoratu za razvoj** spremljajo dejavnosti laboratorijev, organiziranih v okviru Evropske zveze za DOP.

V **Direktoratu za okolje** delajo na direktivi o zelenih naročilih, ki naj bi bila vključena tudi v sporočilo Evropske komisije, ki bo vsebovalo tudi jasno definicijo zelenih javnih naročil.

3.2 Raziskave:

V **2007. letu** so na pobudo Skupine predstavnikov za DOP izvedli tri raziskave o javnih politikah držav članic, in sicer so to:

- raziskava o primerih dobre prakse pri promoviranju DOP,
- raziskava o upoštevanju načel DOP pri javnih naročilih in
- raziskava o spodbujanju in izvajanju družbeno odgovornih investicij.

Prvi dve sta bili zaključeni in predstavljeni že v 2007. letu. Celotne raziskave in pa povzetki z rezultati so na voljo na spletnih straneh projekta www.sustainably.eu/csr-policies. Avtorji raziskave iz dunajske Univerze za ekonomsko in poslovno administracijo so opravili anketo s predstavniki pristojnih ministrstev v državah članicah in pripravili primerjalni prikaz in izbor najboljših primerov. Splošna ugotovitev raziskovalcev je bila, da so nacionalne vlade še najbolj aktivne pri splošni promociji družbene odgovornosti, manj pa so našli primerov dobre prakse pri upoštevanju družbene odgovornosti pri neposrednem ravnanju vlad in ministrstev pri javnem naročanju.

Še najbolj je prisotna praksa zelenih naročil.

Z zadnjo raziskavo, raziskavo o spodbujanju ali izvajanju družbeno odgovornih oziroma trajnostnih investicijah v javnem sektorju, so avtorji ugotovili, da so primeri dobre prakse redki, a so tisti, ki obstajajo, zelo razviti in praviloma pokrivajo več elementov DOP. Zabeležili so skupaj **14 iniciativ v 7 državah članicah**. Le-te so prvenstveno pravne (zakonodajne) narave, finančno ekonomske spodbude ali pa mešane. Ugotavljajo tudi, da so prisotne v tistih državah, kjer so prizadevanja za trajnostni razvoj in družbeno odgovornost nasploh bolj prisotna. Ugotavljajo, da je odgovornih socialnih ali zelenih naročil kar nekaj, medtem ko je pri investicijah odgovornost držav na relativno nizki ravni in je do uveljavitve prakse, da bi vlade dajale zgled, še precej daleč. Raziskavo so razširili z vprašanji, kaj strokovnjaki za družbeno odgovornost iz finančnega sektorja pričakujejo od vlad, in dobili naslednje odgovore:

- Dvigovanje zavesti, metodologije, primere dobre prakse, raziskave;
- Sprejem zakonodaje in pravil za obvezno poročanje;
- Dajanje zgleda pri upravljanju in investiranju javnih sredstev;
- Sodelovanje in strinjanje z enotnimi usmeritvami na ravni EU, ki bodo doprinesle k boljšemu in enotnejšemu razumevanju za kaj pri družbeno odgovornih investicijah gre.

Za leto 2008 Skupina predstavnikov za DOP ni načrtovala novih raziskav, so pa v **Direktoratu za zaposlovanje in socialne zadeve** spet na voljo sredstva za sofinanciranje raziskovalnih projektov, in sicer v okviru **programa Progress**. Pogoj za pridobitev sredstev je, da gre za skupne projekte z vladno organizacijo, na nacionalni ali lokalni ravni, raziskava pa naj bi zajela vsaj dve državi. Poseben razpis bo namenjen projektom, povezanim z lokalnim razvojem, in pa projektu za pripravo priročnika za javna naročila.

Raziskave je razpisal tudi **Direktorat za podjetništvo**, in sicer:

- Na področju turizma, za promocijo turistične destinacije, kjer je gospodarska rast dosežena tako, da so spoštovana načela trajnostnega razvoja na socialnem, kulturnem in okoljskem področju.(ACTION ENT/IMA/0 8/4.1.1. : European Tourist Destinations of Excellence) in
- Sektorsko raziskavo na evropski ravni o odgovorni konkurenčnosti (ACTION ENT/CIP/08/C/N04SOO).

3.3. Konference in drugi dogodki

3.3.1 Pretekli dogodki

Vse večja popularnost družbene odgovornosti se kaže tudi v številnih dogodkih, ki jih organizirajo na to temo v posameznih državah članicah in na ravni EU. Najmanj **enkrat letno konferenco na temo družbene odgovornosti organizira Evropska komisija**, največkrat ob sodelovanju predsedujoče države. Zadnja taka konferenca, ki je bila posebej posvečena družbeni odgovornosti in jo je soorganizirala predsedujoča država, je bila v času Finskega predsedstva in razumljivo nosila naslov Družbena odgovornost in inovativnost. Decembra lani je potekala že **3. Evropska tržnica za družbeno odgovornost**, ki jo prav tako ob sodelovanju EK organizira CSR Europe. Gre za forum, namenjen izmenjavi izkušenj in dobrih praks, ki se ga je udeležilo rekordnih 650 obiskovalcev. Avstrijsko ministrstvo za delo je organiziralo posebno **Konferenco o vlogi države na področju družbene odgovornosti**. Dogodkov, na katere so vabljeni predstavniki skupine za družbeno odgovornost, je več, kot pa jih je mogoče obiskati, k sreči so naknadno na spletnih straneh na voljo predstavitev, poročila in zaključki. Vse omenjeno lahko najdete na prej navedenih straneh Direktorata za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti ter CSR-EUROPE. Aktivnosti slednje so še posebej pogoste od ustanovitve tudi že omenjene **Zveze za družbeno odgovornost** in znotraj nje ustanovljenih laboratorijev. V lanskem letu je bilo ustanovljenih 20 laboratorijev na različne teme, in sicer:

- Trajnostni razvoj kot temelj piramide;
- Prizadevanje podjetij za spodbujanje socialne vključenosti na lokalnem nivoju;
- Finančna vključenost - trajnostne storitve za potencialne stranke, ki se jim ne posveča dovolj pozornosti;
- Inovacijske mreže med univerzami in MSP;
- Stimuliranje podjetniškega razmišljanja in promocija učenja podjetništva;
- Upravljanje z družbeno odgovorno dobavno mrežo;
- Zaposlovanje in etično upravljanje s tujimi delavci;
- Evropska zveza za spretnost/sposobnost za zaposljivost;
- Spodbujanje učenja znanosti v šolah;
- Demografske spremembe;
- Spodbujanje zaposljivosti z vključevanjem zaposlenih v angažiranje v lokalni skupnosti;
- Upoštevanje različnosti v podjetju;
- Enakost med ženskami in moškimi;
- Dobro počutje na delovnem mestu;
- Eko učinkovitost;
- Okolje in finančni sektor;
- Aktivno vključevanje deležnikov;
- Sektorsko poročanje o DOP;
- DOP ter tržno vrednotenje finančnih in ne finančnih učinkov.

O aktivnostih je več mogoče prebrati v poročilu Zveze o delu v letu 2007 in na spletnih straneh CSR-Europe.

3.3.2 Dogodki v letu 2008

V Berlinu je bila 29. in 30. aprila konferenca **Družbena odgovornost - zmagovalna igra za vse**. Na njej so obravnavali socialne aspekte družbene odgovornosti, lokalno odgovornost za odziv na pritiske globalne konkurenčnosti, evropsko strategije DOP. Potekale so tudi delavnice o DOP aktivnostih na različnih področjih (področje »dobrega dela«, potrošnikov, okolja in globalizacije). Predstavili so tudi različne instrumente za mala in srednja podjetja in opravili plenarno razpravo o prostovoljnih, zavezujočih in ugotovljivih aktivnostih.

V Parizu sta predvidena kar dva pomembnejša dogodka, in sicer:

- **23. in 24. junija vsakoletna Okrogla miza na visoki ravni o družbeni odgovornosti, ki jo skupaj organizirata OECD in ILO;**
- **29. junij do 1. julij 2008- konferenca Evropske mreže za trajnostni razvoj**, na kateri bo prvi dan namenjen izzivu pri potrebni koordinaciji trajnostne potrošnje in proizvodnje s predstavitvami primerov v dveh sektorjih. Vzporedno bo potekala razprava o novem ISO standardu 26000 za DOP.

4. Primeri dobre prakse javnih politik v državah članicah

Marsikaj o primerih dobre prakse v državah članicah je bilo slišati že na prejšnjih konferencah, več o tem pa je mogoče prebrati tudi v Zborniku nacionalnih poročil, ki je konec lanskega leta izšel pri Direktoratu za zaposlovanje in socialne zadeve, in je na voljo tudi na spletnih straneh direktorata.

Ker je dogajanje na tem področju v državah članicah kar živahno, so v Skupini za družbeno odgovornost odločili, da se v letošnjem letu na rednih srečanjih skupine prikažejo uspešne oziroma nove pobude v državah članicah. Na zadnjem sestanku delovne skupine so tako predstavili novosti iz treh držav, in sicer **Španije, Švedske in Nizozemske**:

1. Nizozemska: Predstavili so vladni dokument **Vizija Vlade o DOP 2008-2001**, ki pomeni prvo samostojno obravnavo področja Družbene odgovornosti in temelji na poročilu Nizozemskega ekonomsko socialnega sveta »**Dobiček na podlagi vrednot**«. Dokument vsebuje razloge za DOP, definicijo DOP, opisuje zatečeno stanje na področju ter politične cilje, ki jih želijo doseči, ter pregled, vlogo vlade kot vzora pozitivnega delovanja in podobno. Politični cilji so navdušujoče, inovativno in vključevalno. (3x I- inspiring, innovating, integrating). Vlada si je zadala sedem ambicij: nadaljevati spodbujanje aktivnosti DOP, povečati transparentnost, spodbujati in promovirati najboljše na področju, povezati DOP z inovativnostjo, okrepiti mednarodno diplomacijo na področju DOP, delovati v mednarodni verigi DOP in postaviti vlado kot vzor - role model. Ministrstva naj bi postala vzor pri javnih naročilih, do leta 2010 morajo vsa ministrstva in njihove agencije zagotoviti 100% upoštevanje, lokalne oblasti pa 50% upoštevanje načel trajnostnega razvoja prijavnih naročilih. Doslej je realizacija okoli 35%.

2. Španija: Pri ministrstvu za delo je od leta 2005 aktiven **Ekspertni forum**, ki je julija 2007 izdelal poročilo o družbeni odgovornosti. Forum ima 47 članov iz ustanov, fundacij in pomembnih podjetij, nevladnih organizacij, univerzitetnih strokovnjakov in raziskovalcev ter predstavnikov večine ministrstev v vladi. Decembra 2007 so predstavniki socialnih partnerjev in vlada sprejeli dokument - **Dogovor o družbeni odgovornosti**, ki vključuje 10 predlogov za promocijo in razvoj družbene odgovornosti. Februarja 2008 pa so ustanovili **državni svet za DOP**, ki bo svoje delo opiral na poročilo ekspertnega foruma, sklenjenega tripartitnega dogovora o DOP in poročilu parlamentarnega odbora o promociji in spodbujanju družbene odgovornosti. **Svet vodi minister za delo in socialne zadeve**, v njem pa so predstavniki delodajalcev, sindikatov, nevladnih organizacij ter predstavniki centralne, regionalnih in lokalnih oblasti. Cilji sveta so postati forum vseh deležnikov na področju DOP, spodbujati iniciative, delovati kot svetovalec vlade, še posebej za MSP, informirati o doseženih rezultatih in o javnih aktivnostih in zakonodaji, ki vpliva na delovanje podjetij in družb, promovirati standarde in kriterije za DOP, spremljati in analizirati razvoj DOP in informirati o mednarodnih iniciativah.

3. Švedska: Vlada oziroma ministrstvo za gospodarstvo je sprejelo nove **smernice za obvezno poročanje o DOP v podjetjih v državni lasti**. Odločitev temelji na oceni, da morajo vsa podjetja biti družbeno odgovorna, da morajo javna podjetja oziroma podjetja v javni lasti biti za vzor, da je odgovornost za to predvsem na vodstvu podjetja, ter da ima poročanje o tem pozitiven učinek, kar se kaže na primeru zasebnih podjetij, ki kotirajo na borzi. V skladu s sprejetimi smernicami morajo podjetja smernice upoštevati ali pojasniti razloge, zakaj jih ne. Smernice navajajo k uporabi smernic GRI (Global reporting initiative), podjetja pa morajo predložiti tudi oceno, analizo svojih deležnikov (strank, partnerjev, zaposlenih). Zagotoviti je treba nevtralno revizijo, poročanje mora biti hkratno s poslovnim poročilom. Smernice so, brez izjem, obvezne za vsa podjetja v državni lasti.

5 Zaključek

Dogajanje na področju družbene odgovornosti na ravni EU in v mnogih državah članicah je torej kar pestro. V Sloveniji se z najuspešnejšimi sicer ne moremo kosati, občasno nas še begajo predsodki, da gre za ostanke socializma, vendar je najrazličnejših iniciativ v zasebnem sektorju vse več. Vse več je podjetij, ki vključevanju načel družbene odgovornosti v svojo politiko najdejo tudi podjetniški smisel, vse več je pritiskov nevladnih organizacij za spoštovanje tovrstnih načel. S povečano ozaveščenostjo prebivalcev se bo zagotovo povečal tudi pritisk na Vlado, ki sicer koncept podpira, in posameznimi akcijami v različnih ministrstvih in službah tudi spodbuja. Intenzivnost vladnih politik je na različnih področjih različna, zadnje čase se povečuje na področju trajnostnega razvoja, vendar je treba priznati, da je do zares učinkovite politike vlade na tem področju potreben še kakšen korak.